

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Eklöv i höstsolen med en opportunistisk läderbagge.
Foto: © Jens Johannesson, Illustration: © Kenneth Claesson

Beverandeplan för Natura 2000-området Kimstad ekbacke SE0230332

Länsstyrelsen Östergötland

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotningen av djur och växter samt att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekandet av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att bevara de utpekade värdena i områdena långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar i vårt land regelbundet cirka 60 av de fåglar som listas i bilaga 1 i fågeldirektivet.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta görs i särskilda bevarandeplaner, men beskrivningen kan också ingå i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen finns en beskrivning av området med bevarandesyfte och bevarandemål för de naturtyper och arter som ska bevaras, och det ska framgå hur skyddet kan bidra till en gynnsam bevarandestatus för naturtyperna och arterna. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen underlättar förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken genom att den ger viktig information om området till bland annat markägare, myndigheter, exploatörer och naturvårdsförvaltare.

Bevarandeplanen utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Det gäller även för de bevarandeåtgärder och den naturvårdsskötsel som kan krävas för att bevara värdena, i den mån markägare eller andra brukare inte har möjligheten eller skyldigheten via andra lagar eller avtal att göra detta (till exempel miljöersättningar). Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras - den är ett "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter genom att kontakta Länsstyrelsen.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Framtida naturvårdsarbete kan komma att leda till ytterligare ny kunskap som i sin tur kan leda till behov av justeringar av Natura 2000-områdets gränser, naturtyper eller arter. Vid förvaltning och tillståndsprövning är det viktigt att utgå från de befintliga värdena, inte bara de regeringsgodkända, varför det är av vikt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit bli regeringsgodkända ännu.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av till exempel skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Länsstyrelsen Östergötland

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, det vill säga när det finns risk för skada.

Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls dock samråd med Skogsstyrelsen istället. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

För verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsskötsel och naturvårdsförvaltning av ett Natura 2000-område, i syfte att långsiktigt bevara de naturtyper och/eller arter som skyddas, krävs inte tillstånd.

Innehåll

Området	5
9070 - Trädklädd betesmark.....	11
1084 - Läderbagge, <i>Osmoderma eremita</i>	12
Dokumentation	14
Kartor	15

Länsstyrelsen Östergötland

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230332 Kimstad ekbacke

Kommun: Norrköping

Områdets totala areal: 6,1 hektar

Markägarförhållande: Privat

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-12-19

Regeringsbeslut, historik:

Regeringen föreslår att området är av gemenskapsintresse (pSCI): 2002-01

Fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI): 2005-01

Regeringen förklarar området som ett särskilt bevarandeområde (SAC): 2011-03

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

9070 - Trädklädd betesmark

1084 - *Läderbagge, *Osmoderma eremita*

*) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete

Länsstyrelsen Östergötland

Området

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som förekommer i området.

Prioriterade bevarandevärden:

Inom Natura 2000-området Kimstad ekbacke prioriteras Natura 2000-arten läderbagge och naturtypen trädklädd betesmark (9070).

Motivering:

Kimstad ekbacke utgörs av en ekklädd kulle med ungefär 40 hålekar. Området ligger i en utav länets värdetrakter för ädellöv som sträcker sig från Norsholm i söder till Åby i norr och Skenäs i öster. Ekbacken har en mycket rik fauna och flora som främst är kopplad till de gamla senvuxna ekarna i området. I området förekommer den inom EU prioriterade arten läderbagge som dessutom är en dokumenterat god signalart för ihåliga ädellövträd med en hög artrikedom. Arten förekommer till stor del inom hagmarker av naturtypen trädklädd betesmark och därför bör även naturtypen ha en hög prioritering.

Prioriterade åtgärder:

Regelbunden hävd (främst bete) inom hela arealen trädklädd betesmark (9070) i Natura 2000-området. Samt säkerställa etlångsiktigt livskraftigt bestånd av vedlevande arter (till exempel läderbagge).

Beskrivning av området

Kimstad ekbacke som är beläget öster om Kimstad kyrka utgörs av en moränkulle uppstickande i ett annars flackt åkerlandskap. I området har vissa röjningsinsatser i buskskiktet påbörjats och bete återupptagits efter att ha legat outnyttjat under några år. Det relativt täta trädskiktet domineras av gammal ek med inslag av en rad andra trädslag. Ekarna är inte så grova men har en skrovlig bark och i flera fall döda grenar och toppar vilket gynnar många till eken knutna arter, framförallt insekter och lavar. Toppen av kullen utgörs av mycket berg i dagen med trädbevuxna kanter och skrevor. I den delen av området är spåren av bete relativt få och trädskiktet dominerat av tall med inslag av knotiga ekar och rönn. På kanten av höjden växer ekarna i blockiga marker med ett rikligt inslag av en. Längre ner på slutningarna, framförallt i öster och söder, domineras buskskiktet av hassel som bitvis bildar täta bestånd. Här finns också inslag av andra ädla lövträd.

I den södra delen av området finns några äldre men även några öppna ytor i ett annars av slån och nypon tätt igenväxt parti. En liten del av området som är beläget utanför den betesfålla som i övrigt omfattar hela ekbacken består av några stora ekar och ett buskskikt av slån och nypon. Den västra delen av området har mer av hagmarkskaraktär. Det under lång tid täta trädskiktet och avsaknaden av beteshävd har medfört att grässvålen är ganska uppluckrad och fältskiktet utgörs av lågväxt ris, lavar och mossor. Framförallt längs kanterna av området förekommer triviala lövträd som asp och björk. Skadade och ihåliga ekar samt kvarliggande ekgrenar förekommer i området. Naturvärdena är i första hand knutna till de gamla ekarna men även inslaget av hassel samt karaktären på området i stort gör det intressant ur naturvårdssynpunkt.

I området har flera rödlistade arter hittats bland annat lavarna ekspik (*Calicium quercinum*, VU) och gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT) samt svamparna oxtungssvamp (*Fistulina hepatica*, NT), jättekamskivling (*Amanita ceciliae*, NT) och blekticka (*Haploporus tuberculosus*, NT). Även insektsfaunan kan antas ha mycket höga värden men är i dagsläget lite undersökt. Fynd av ekskrementer från den rödlistade och i Natura 2000

Länsstyrelsen Östergötland

prioriterade arten läderbagge (*Osmoderma eremita*, NT) finns för området men det är oklart i hur utbredd den är i området idag. Flera för betesmarker typiska växter som kattfot, ängsvädd, backsmörblomma (*Ranunculus polyanthemos*, NT) och knägräs har också påträffats.

Inom området finns två kända fornlämningar som utgörs av en stensättning (RAÄ 39:1 Kimstad socken) och en rest av en annan stensättning (RAÄ 40:1 Kimstad socken).

Kimstad ekbacke är även klassat som nyckelbiotop (kartblad 086 82, objekt nr 36) i skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering samt redovisat i naturvårdsprogrammet för Norrköpings kommun (objekt 536).

Vad kan påverka naturvärdena i området negativt

Naturtypspecifika hotbilder preciseras under respektive naturtyp.

Generella hotbilder för området (trädklädd betesmark samt läderbagge)::

- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i Natura 2000-områdena eller i omgivningen av dessa som innebär att ekmiljöer förstörs eller isoleras. Det kan exempelvis vara dikning, byggnation, infrastruktur och täktverksamhet.
- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade och ljuskrävande floran och faunan. Ett stort antal träd hotas genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av igenväxning och utskuggning.
- Bristande träd- och buskföryngring hotar på sikt kontinuiteten av dessa strukturer i naturtypen. På många platser är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att framtidsträd saknas när den äldre generationens träd dör. Då kommer även arterna som är beroende av de äldre träden att försvinna.
- Överbete, alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt eftersom växter har svårt att komma upp i blom och ge nektar och pollen åt insekter. Växterna får även svårt att fröa av sig. Frånvaro av busksnår har en negativ inverkan på vissa blommande växter, unga träd och insekter. Snåren fungerar som refuger, viloplats eller som skydd från betande djur.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt. Mycket kraftig röjning av buskar och träd missgynnar organismer som är beroende av dessa strukturer.
- Kalkning och insådd av främmande arter skulle påverka floran negativt.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt. Även tillskottsutfodring och vinterbete av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.
- Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.
- Fragmentering och isolering som uppkommer om liknande biotoper försvinner i det omgivande skogs- och jordbrukslandskapet, detta försvårar spridning, genutbyte och återkolonisation mellan gräsmarker. Plantering av skog kan dessutom skapa spridningsbarriärer. På små lokaler löper läderbaggspopulationerna risk att dö ut genom slumpmässiga händelser, även om antalet lämpliga träd skulle hållas konstant. Då många lokaler numera ligger långt från varandra är sannolikheten för återkolonisation liten eller obefintlig om populationen en gång försvunnit.
- Skogsbruk i eller i anslutning till objektet: avverkningar annat än i naturvårdssyfte, markberedning och plantering. Virkestransporter eller körning med andra tyngre fordon kan skada för naturtypen viktiga markförhållanden, samt leda till förändrad hydrologi.
- Ökat graninslag i lövträdsbärande skog- och hagmarker.
- Luftföroreningar, främst bilavgaser från angränsande större vägar, kan utarma den känsliga epifytfloran av lavar och svampar som är knutna till gamla grova träd. Ett ökat kvävednedfall kan förändra

Länsstyrelsen Östergötland

artsammansättningen i fältskiktet. I delar av landet kan även sur nederbörd påverka förutsättningarna för många arter.

- Avverkning av hålträd och framtidslövträd som utgör morgondagens hålträd i befintliga livsmiljöer och i spridningsstråk i hela eklandskapet. Främst bortstädning av hålträd i parker och alléer är ett betydande hot mot arten. Denna typ av träd förekom tidigare i stor utsträckning ute i det öppna kulturbeteslandskapet, en miljö som decimerats kraftigt på grund av ändrad markanvändning. Därför blir parker och alléer allt viktigare miljöer för arternas överlevnad.
- Exploatering i eller i närheten av läderbaggens förekomstplatser försvårar artens möjligheter att sprida sig i landskapet, de påverkas främst av dofter, sikthinder och praktiska betesdriftproblem.

Områdets bevarandeåtgärder

Tabell 1: En generell sammanställning av bevarandeåtgärder omnämnda i den aktuella bevarandeplanen.

Bevarandeåtgärd	När	Var	Prioritet
Fortsatt hävd, främst bete	Årligen	Hela Natura 2000-området	1
Röjning av igenväxning (inklusive kulturlämningar)	Årligen eller vid behov	Hela Natura 2000-området	1
Kartlägga lämpliga viktiga spridningsstråk med exakta sträckningar som sammanbinder läderbaggförekomster och ekvärdekärnor	Inom 5 år	Områden mellan eller i anslutning till alla Natura 2000-områden och förekomstlokaler av läderbagge.	1
Undanta viktiga spridningsstråk ifrån negativ exploatering genom att ange detta i till exempel översiktsplanering, detaljplanering, grönstrukturplan eller områdesskydd	Inom 7 år	Områden mellan Kimstad ekbacke och närliggande Natura 2000-områden och förekomstlokaler av läderbagge.	1
Plantera lämpliga framtidsträd i viktiga spridningsstråk	Inom 20 år	Områden mellan eller i anslutning till alla Natura 2000-områden och förekomstlokaler av läderbagge.	1
Uppsättning av mulmholkar och veteranisering	Vid behov	Främst aktuellt i områden eller spridningsstråk med få lämpliga hålträd	1
Frihuggning av vidkroniga ädellövträd	Vid behov	Kring vidkroniga träd samt framtidsträd som missgynnas av yngre igenväxande träd i större delen av Natura 2000-området	2
Naturvårdshuggning eller röjning av det yngre träd- och buskskiktet med målbilden att skapa ett varierande trädskikt med grova äldre träd och framtidsträd	Pågående, kompletteras vid behov	Främst i södra delen av Natura 2000-området	2

Reglering av skydd och skötsel:

Enligt 12 kap. 8 § MB (miljöbalken) är brukaren skyldig att ta hänsyn till natur- och kulturvärden vid all markanvändning i jordbruket. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB förtydligas i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket. Enligt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket får jordbruksmark tas ur produktion först efter anmälan till Länsstyrelsen, som då har möjlighet att förbjuda en ändrad markanvändning.

Länsstyrelsen Östergötland

Läderbaggen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och vilt levande exemplar av arten läderbagge är fredade enligt stycke 1–4, 4 § Artskyddsförordningen (2007:845). Detta innebär att det är förbjudet att avsiktligt störa, skada, fånga eller döda arten, eller avsiktligt förstöra eller skada bo- och viloplatsen samt att samla in ägg. Det innebär alltså att flertalet av alla hålträd inom spridningsområdet även utanför Natura 2000-området redan idag är skyddade.

Naturtypen trädklädd betesmark kan skötas med medel från EU:s miljöstödsprogram. Miljöstödsreglerna uppdateras vart femte år och kan i enstaka fall ha krav som står i motsättning till Natura 2000-områdets syfte. Natura 2000-naturtyperna behöver dock skötas i syfte att målen med Natura 2000-området uppnås. Detta är troligen inget problem i dagsläget (2017), men bör följas upp vid nya stödperioder och regeländringar. I Natura 2000-området Kimstad ekbacke finns inget miljöstödsåtagande i dagsläget. Norrköpings kommun däremot avtal med markägare samt djurhållare om skötsel och nyttjanderätt varför nödvändiga bevarandeåtgärder är helt eller delvis reglerade.

Länsstyrelsen har överlåtit ansvaret för förvaltningen av området till Norrköpings kommun och i åtagandet ingår att kommunen tillses att nödvändiga bevarandeåtgärder sköts och regleras så att gynnsam bevarandestatus uppnås och bibehålls för områdets prioriterade bevarandevärden.

Bevarandeåtgärder:

Kimstad ekbacke utgör en ganska speciell typ av ekhagmark med sitt relativt täta trädsikt av gamla senvuxna ekar och avsaknad av jätteträd. Hävden i området ska återupptas i år (2017) genom färbete efter att ha saknats under de senaste åren. Områdets hävdhistoria är vägledande för den fortsatta skötseln. För att hagmarkens naturvärden ska bevaras behöver merparten av markerna regelbundet vara hävdade så att ingen skadlig förnaansamling bildas, eftersom det missgynnar småväxta arter och försvårar frögroning. I Kimstad ekbacke är de värdefullaste naturvärdena knutna till äldre hålträd (främst ek) samt busk- och brynmiljöer. Hävd är nödvändigt i hela området för att upprätthålla en variation i trädsiktet och att ekmiljön inte ska växa igen. Igenväxning behöver årligen eller vid behov röjas bort. Näringstillförsel (inklusive tillskottsfodring av betesdjur) får inte förekomma annat än i mycket begränsad utsträckning.

I den södra delen av hagen är träd och busksiktet tätare än under tidigt 1900-tal. Aktuella naturvårdsåtgärder är det främst att återinföra hävden samt friställa vidkroniga träd och vidga eller öppna ett fåtal luckor i det yngre träd-/busksiktet i områdets södra del. Åtgärderna gynnar utvecklingen av framtidsträd och den solälskande floran och faunan.

Bete med ett relativt hårt betestryck i kombination med röjningsinsatser är en förutsättning för att fältsiktets värden ska bibehållas och utvecklas utifrån områdets nuvarande situation. Alla äldre träd behöver även fortsättningsvis bevaras och ha möjlighet att utvecklas. Yngre träd som tenderar att växa upp i de gamla ekarnas kronor samt invandrande gran behöver tas bort. Områdets värden knutet till hassel ska dock bibehållas.

Vid framtida naturvårdsåtgärder behöver minst 20 % av grenar, ris och stockar lämnas för att tillgodose en viss mängd död ved. Om möjligt kan även högstubbar skapas, passande träd hamlas och att ringbarkning tillämpas istället för avverkning av vissa träd. Vidkroniga träd samt lämpliga framtidsträd som missgynnas av skuggning ska frihuggas för att gynna trädens utveckling samt den solälskande floran och faunan. All befintlig stående död ved samt grövre trädgrenar och stammar som faller till marken ska lämnas kvar inom Natura 2000-området. Om de faller på ett ur brukningsmässigt dåligt ställe eller försvårar betesmöjligheten för djuren på delar med artrik flora kan de flyttas till annan del av hagarna.

Kimstads ekbackar är idag till stor del isolerat från ekmiljöer vilket gör att utbytet med andra närområden är begränsat för många hotade arter. Dessutom hyser Natura 2000-området idag inte tillräckligt många hålträd för att det ska kunna anses finnas långsiktigt livskraftiga bestånd av flertalet hotade vedlevande leddjur. Inom det

Länsstyrelsen Östergötland

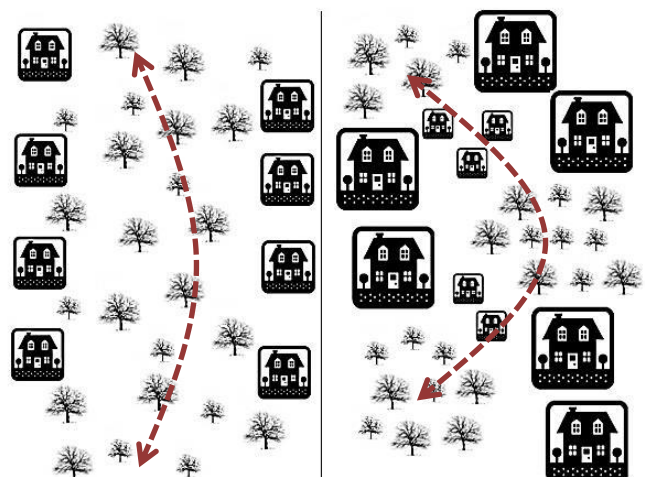
sammanhängande spridningsområdet kring Kimstad ekbacke finns 42 hålträd varav 41 är hålekar. Troligen kan spridningsområdet vara något större eftersom det finns utpekade ekvärdekärnor i närheten av spridningsområdet men där det inte finns med något lämpligt hålträd i hålträdsinventeringen.

För att det ska finnas långsiktigt hållbara förutsättningar för läderbagge behöver Kimstad ekbacke sammanbindas med andra närliggande ekoområden. I ett större ekologiskt sammanhängande nätverk av gröna spridningstråk och ekvärdekärnor har de vedlevande arterna möjlighet att obehindrat sprida röra sig mellan olika kärnområden. De närmaste förekomsterna av läderbagge är cirka 3,5 kilometer bort i Lövstad och på Digerön i Norsholms naturreservat. Långsiktigt behöver därför Kimstad ekbackar sammanbindas med en eller flera närliggande områden genom gröna spridningsstråk.

Gröna spridningsstråk

För att populationer av hotade vedlevande leddjur (däribland läderbagge) ska överleva på lång sikt behöver flera utav de befintliga värdekärnorna knytas samman med så kallade "gröna spridningsstråk". Ett spridningsstråk kan bestå av en "spridningskorridor" eller utav "stepping stones", alléer och parker. Utav dessa alternativ är det mest funktionella valet att satsa på sammanhängande spridningskorridorer som är minst 50 meter breda och hyser lämpliga hålträd (främst ek) inom nära avstånd ifrån varandra. Blommande busk- och trädarter utgör också betydelsefulla födosöks- och vindskyddsplatser i ett grönt spridningsstråk.

Det näst bästa alternativet är så kallade "stepping stones" som i det här fallet behöver utgöras av värdefulla ekmiljöer. Stråket utgörs då av ekdominerade dungar eller skogspartier som skiljs utav annan miljö till exempel låg stadsbebyggelse, vatten eller åkermark. Avståndet mellan dungarna kan inte vara längre än läderbaggens spridningsavstånd för att djuren ska kunna flyga mellan ekdungarna. Eventuella hinder som byggnader får inte vara för höga i spridningsstråket. Med ett relativt kort avstånd och ett synligt mål i sikte (nästa ekdunge) kommer bebyggelsen troligen inte att hindra läderbaggens spridning.

Figur 1 Exempel på två olika "gröna spridningsstråk". Till vänster visas en funktionell spridningskorridor vilket är det bästa alternativet för vedlevande organismers spridning. Till höger visas "stepping stones" vilket också möjliggör spridning för vedlevande organismer.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatus beskriver läget för naturtyper och arter i landet som helhet, medan bevarandetillståndet beskriver aktuellt läge inom Natura 2000-området. Dessa beskrivs närmare under respektive naturtyp och art längre fram i planen. Här redovisas en sammanställning av bevarandetillståndet inom området.

Tabell 2: Naturtypsareal och förekomst av Natura 2000-arter (ej fåglar) inom Natura 2000-området. *) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura2000-bevarandearbete.

Naturtyp/art	Hektar/Förekomst	Bevarandetillstånd
9070 - Trädklädd Betesmark	6,1	Otillfredsställande
1084 - *Läderbagge, <i>Osmoderma eremita</i>	X	Dåligt

Länsstyrelsen Östergötland

Uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Uppföljning av skötseln, som är en viktig del i bevarandemålen, kommer delvis att kontrolleras via den ordinarie kontrollverksamheten för miljöersättningsåtaganden, men bör även följas upp för länets samtliga områden med hävdbehov genom regelbundna analyser för att se vilka områden som ingår i jordbruksblock med miljöersättning.

Länsstyrelsen Östergötland

9070 - Trädklädd betesmark

Arealen 6,1 hektar är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Trädklädda betesmarker är en naturtyp som kan delas in i två undergrupper: hagmarker med ett glest trädskikt av främst ek eller björk, samt skogsbete (betad skog) där barrträd ofta är dominerande. Gemensamt för dem är en lång trädkontinuitet och att marken har nyttjats till bete. De trädklädda hagmarkerna kan även ha en historia av slätterhävd.

I Kimstad ekbacke består naturtypen av undertypen hagmark som domineras utav ek men med inslag av ett stort antal andra träd- och buskarter som ask, lönn, asp, björk, tall, gran, en, hassel, slån, hagtorn och nypon.

Det är viktigt att trädkontinuiteten inte bryts eller att beteshävden upphör. Krontäckningen för naturtypen generellt ligger generellt mellan 30–75 %. I betade lundmiljöer är den oftast högre ibland nära 100 %.

Till trädklädda betesmarker är en mängd arter från olika organismgrupper knutna, främst hävdgynnade kärlväxter, svampar, lavar och insekter. Vidkroniga träd är hemvist för flera karaktärsarter av främst insekter, lavar, och mossor som måste ha ljus och värme. Fältskiktet behöver också ljus för att inte grässvålen ska luckras upp och karaktärsarterna utkonkurreras av skuggtåliga arter. Även grov död ved, främst i form av torrträd och hålträd, men även enskilda lågor i olika nedbrytningsstadier är värdefulla substrat för vedlevande insekter och epifyter. I de fall betad skog finns på kalkmark har den ofta en rik marksvampflora som är hävdgynnad. I naturtypen finns vanligen blommande buskar till exempel hagtorn, slån och nypon som är en viktig miljö för många fjärilar och andra insekter.

Bevarandemål

Arealen av trädklädda betesmarker (9070) ska totalt vara minst 6,1 hektar i Natura 2000-området. Det ska finnas ett individ- och artrikt bestånd av typiska och karakteristiska kärlväxter (till exempel kattfot och knägräs) lavar (sotlav och gul dropplav) och vedsvampar (till exempel blekticka och ekticka).

Krontäckningen i hagmarken ska variera mellan glest till relativt sluten. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat samt att ek ska dominera naturtypen. Andra viktiga trädarter som tillsammans ska utgöra ett måttligt till påtagligt inslag i betesmarken är tall, rönn, ask, asp och björk. Det ska finnas tämligen allmän förekomst av grov och solbelyst död ved till exempel torrträd, hålträd, liggande stockar, även enstaka rishögar är positivt och kan sparas. Det ska även finnas ett artrikt buskskikt som tillsammans minst utgör ett måttligt inslag av en, hassel och rosenväxter. Förekomsten av äldre träd och buskar ska vara allmän till riklig och det ska finnas en föryngring av ovan nämnda arter. Artsammansättningen och näringstillgången ska vara naturlig.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

För naturtypen trädklädd betesmark (9070) är den nationella utvecklingen fortgående negativ och bevarandestatusen anses som dålig. Förekomstarealen i boreal region är idag 67 600 hektar. För att uppnå en gynnsam bevarandestatus i samma region har ArtDatabanken (2013) uppskattat att det behövs minst 300 000 hektar av naturtypen.

Naturtypen (9070) i Natura 2000-området har inte hävdats under ett antal år men i år (2017) ska hävden återupptas med fårbeta. Det finns ett varierat trädskikt som domineras av ek men med inslag av andra trädarter

Länsstyrelsen Östergötland

samt relativt gott om äldre träd och död ved. Bevarandetillståndet anses dock som otillfredsställande eftersom en formell reglering av både skydd och skötsel saknas.

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Artens förekomst i området är fastställd i regeringsbeslut

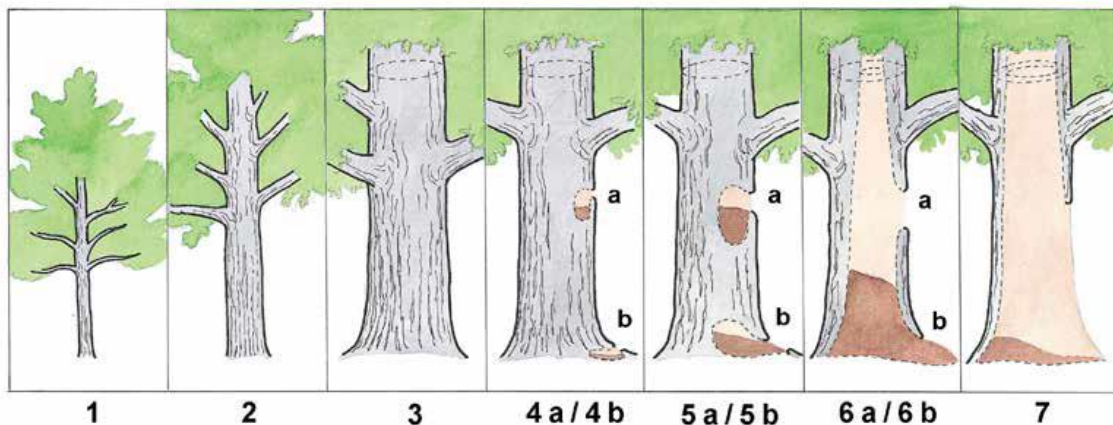
Beskrivning

Läderbaggen är knuten till äldre ihåliga lövträd med stora mängder mulm. I Sverige förekommer den främst i ek, men även i ask, lind, bok, klibbal och andra träd som blir ihåliga. God solexponering påverkar mikroklimatet inne i hålträden positivt. Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet och det är sällan man ser arten i helt slutna bestånd.

Larven lever inne i stamhåligheternas mulm, där de gnager på den omgivande fastare (brunrötade) döda veden. Läderbaggen lever därför nästan uteslutande i träd som är över 200 år gamla det vill säga klass fyra och uppåt (se figur 3 för klassindelning). Troligen är klass fem till sex viktigast för arten eftersom träden då innehåller mest mulm. Arten kan stanna mycket länge i samma träd, vilket gör att stora mängder av de karaktäristiska exkrementerna efter hand ansamlas inuti träden. Larven lever och utvecklas inuti trädet under tre till fyra år. Den vuxna skalbaggen kläcks i juli månad och lever sedan i två till fem veckor i och på trädet, för att fortplanta sig och sedan dö. Läderbaggen blir upp till tre centimeter stor, är vackert brunglänsande och har en doft som påminner om aprikos. Arten är idag sällsynt i hela Europa. I Sverige har den sina starkare fästen i Östergötland, östra Småland och Blekinge. Den har mycket höga krav på sin livsmiljö och är därför en viktig indikator på värdefull natur - finns läderbaggen finns också en mängd andra hotade insekter, lavar och svampar.

Figur 2: Läderbagge.
Illustration: © Kenneth Claesson

Figur 3: Klassindelning av hålträdet livsstadier enligt Jansson och Antonsson (1995). Varje klass motsvarar 50 till 100 år och stadium tre representerar ett träd som är cirka 100 till 150 år.

Arten gynnas av betesdrift och luckhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiktet glest och luckigt, med god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att utveckla mulmträd och att föryngra sig. Det har visat sig att

Länsstyrelsen Östergötland

läderbaggen kan leva kvar i många år efter det att en lokal blivit för liten och träden för få för att garantera artens långsiktiga överlevnad.

Läderbaggen har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Endast 15 % av individerna lämnar trädet där de kläcktes i och flertalet sprider sig då till träd inom 50 till 100 meter. Den längsta kända förflyttningen av läderbaggen är 500 meter, modellberäkningar uppskattar att cirka 5 % borde kunna sprida sig längre än 300 meter och mindre än 1 % längre än 1 kilometer. Om det är långa avstånd mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstmönster.

Sammanfattningsvis kan sägas att läderbaggen är en dokumenterat god signalart (lätt att känna igen och finna) för ihålliga ädellövträd med en hög artrikedom.

För att det ska finnas en långsiktigt livskraftig population av läderbagge ska arten bebo minst 20 hålekar i ett sammanhängande spridningsområde. Även för andra hotade vedlevande insekter anses tröskelvärdet generellt ligga vid minst 20 hålekar. Utifrån den observerade förekomstfrekvensen av läderbagge behövs därför 160 hålträd för att vi ska kunna anta att arten bebor ett tillräckligt stort antal hålekar (Bergman, 2003). Naturligtvis har varje enskild art specifika nischer/behov och därför behövs det fler än 160 hålekar för att det ska finnas livskraftiga bestånd av alla vedlevande småkryp. Bergman hävdar att de mest krävande arterna därför kräver ett ännu större antal hålträd, omkring 2 670 stycken. Ett så stort antal hålträd i ett sammanhängande område kan anses orealistiskt för ekmiljöerna kring Kimstads Natura 2000-område.

Därför bör bevarandemålet för läderbagge vara minst 160 hålekar för att läderbagge inklusive flertalet hotade vedlevande leddjur ska kunna fortleva på lång sikt. Trädens lämplighet påverkas förstås av den närliggande omgivningen, en avgörande faktor är ofta att träden är tillräckligt solbelysta.

Bevarandemål

För att det ska finnas goda förutsättningar för läderbaggen i Kimstad ekbacke behöver det finnas minst 160 hålekar i klass fyra till sju i en lämplig miljö och inom lämpligt spridningsavstånd (maximalt 500 meter) på en areal av minst 57 hektar för varje enskild population.

Målet är att livsmiljön ska utgöras av trädklädd betesmark (9070) eller motsvarande miljö där krontäckningen ska variera mellan glest till halvsluten. Trädskiktet behöver vara olikåldrigt och flerskiktat med både äldre träd samt yngre framtidsträd. Trädskiktet ska präglas av ädellöv, främst ek. Det ska finnas tämligen allmänt med grov och solbelyst död ved till exempel torrträd, hålträd och mulmträd. Redan gamla träd och död ved ska stå kvar, förekomsten av äldre träd (hålträd) ska utgöra ett måttligt inslag.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Läderbagge förekommer från Skåne till Uppland och Västmanland. Sverige härbärgerar en avsevärd del av den samlade Västeuropeiska populationen. De flesta fyndplatserna ligger i sydöstra Sverige. Arten är påträffad på cirka 430 lokaler (platser) under sen tid, men på många av dessa är populationerna mycket individfattiga och arten finns bara kvar i ett eller ett par träd. Ungefär en tredjedel av dessa lokaler är det endast exkrementer och rester av djur påträffade.

Antalet grova exponerade hålträd, ofta i gamla naturbetesmarker, parker och alléer, har minskat kontinuerligt. På många platser finns ett hundraårigt glapp i åldersfördelningen av lämpliga träd, vilket gör att framtiden kan te sig ganska dyster för arten. Utan biotopvårdande åtgärder kommer många av de mindre populationerna med all sannolikhet att försvinna.

Länsstyrelsen Östergötland

Målsättningen för åtgärdsprogrammet för läderbagge är livskraftiga populationer med god konnektivitet (fria spridningsvägar eller "gröna korridorer"), spridda över artens naturliga utbredningsområde. Detta innebär att arten bör bebo minst 500 träd i kontinental region och minst 2 000 träd i boreal region för en gynnsam bevarandestatus.

Natura 2000-området med omgivande spridningsområde hyser endast 41 hålekar på en yta av cirka 8,7 hektar ekvärdekärnor vilket är för lite för att långsiktigt bevara livskraftiga bestånd av de känsliga vedlevande insekterna, däribland läderbagge. Det totala antalet hålträd i området kommer troligen också att minska. Det kan finnas ytterligare hålträd i de värdekärnor som ligger i närheten av spridningsområdet som inte har registrerats i trädinventeringen, även om så är fallet så är det osannolikt att någon del av bevarandemålet uppfylls. Bevarandetilståndet för läderbagge får anses som dåligt i Natura 2000-området Kimstad ekbacke eftersom antalet träd inom spridningsområdet är få och arealen är begränsad samt att skyddet av trädvärdena inom området inte är reglerat.

Kartor

Kartor som visar områdets läge, yttergränser, naturtypernas utbredning, kända forn- och kulturlämningar, samt äldre ekonomiska kartor finns sist i planen.

Dokumentation

Webbsidor/databaser:

Artportalen, <https://www.artportalen.se>, (2018-12-03).

Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>, (2018-12-03).

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/>, (2018-12-03).

Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, (2018-12-03).

Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA), <http://www.jordbruksverket.se/> (2018-12-03).

Skogsstyrelsen, <https://skogskartan.skogsstyrelsen.se/skogskartan/>, (2018-12-03).

Dokument:

Bergman K-O., (2003), Bedömning av långsiktig överlevnad för hotade arter knutna till ekar på Händelö i Norrköpings kommun, Natur i Norrköping 3: 03.

Bergman K-O., (2008), Ekologisk landskapsplan för Linköpings eklandskap - Bakgrund och analys för det tätortsnära eklandskapet, Natur i Linköping 2008: 1.

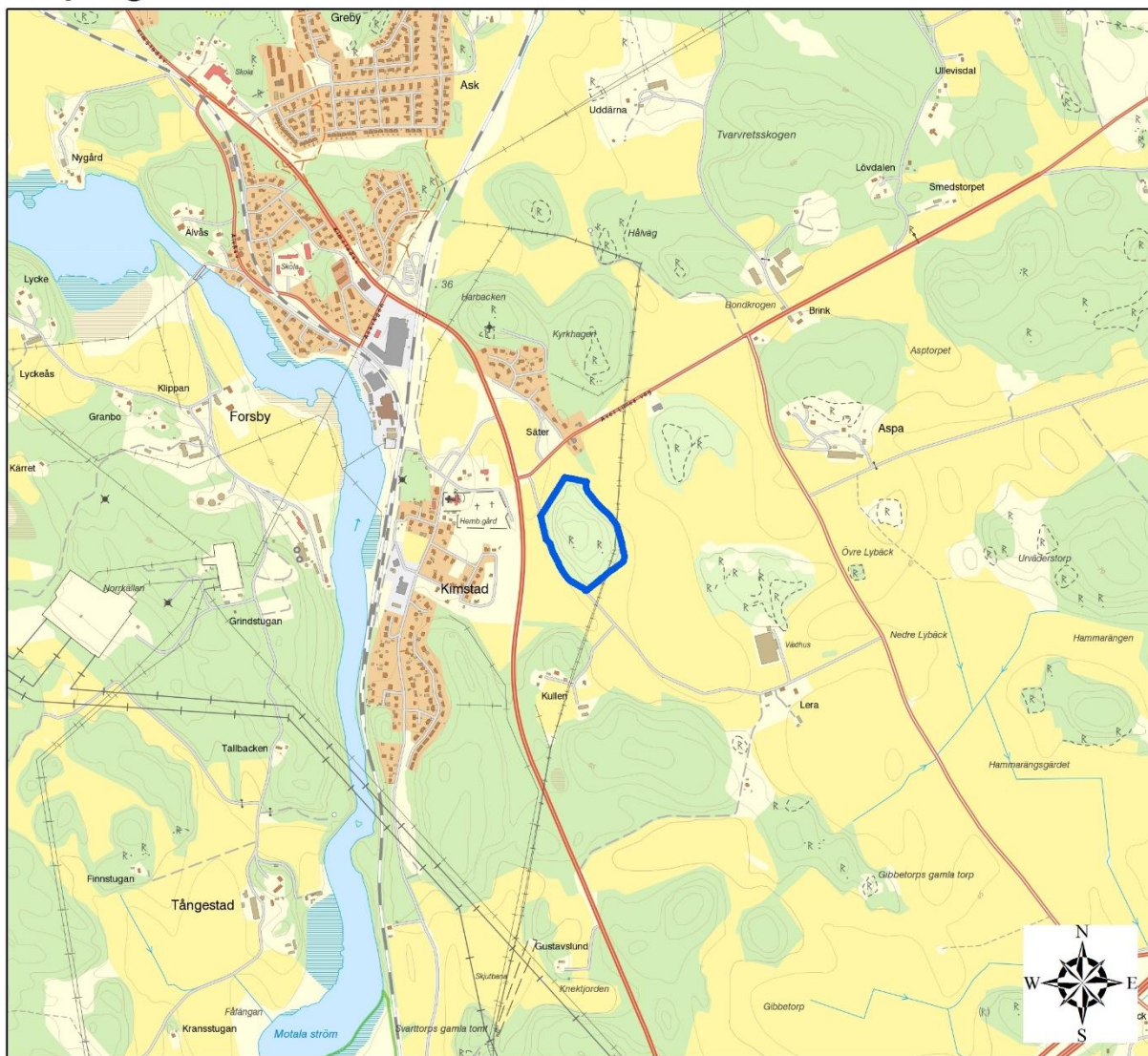
Länsstyrelsen, (2006), Bevarandeplan för Hattorp SE0230274.

Jansson N. & Antonsson K., (1995), Eklandskapet som miljöövervakningsobjekt - En metodutveckling utförd 1994-1995 på uppdrag av Naturvårdsverket, Länsstyrelsen Östergötland.

Naturvårdsverkets vägledningsdokument för naturtyper och arter.

Wenche Eide (red.), Arter och naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 2014.

Topografisk karta

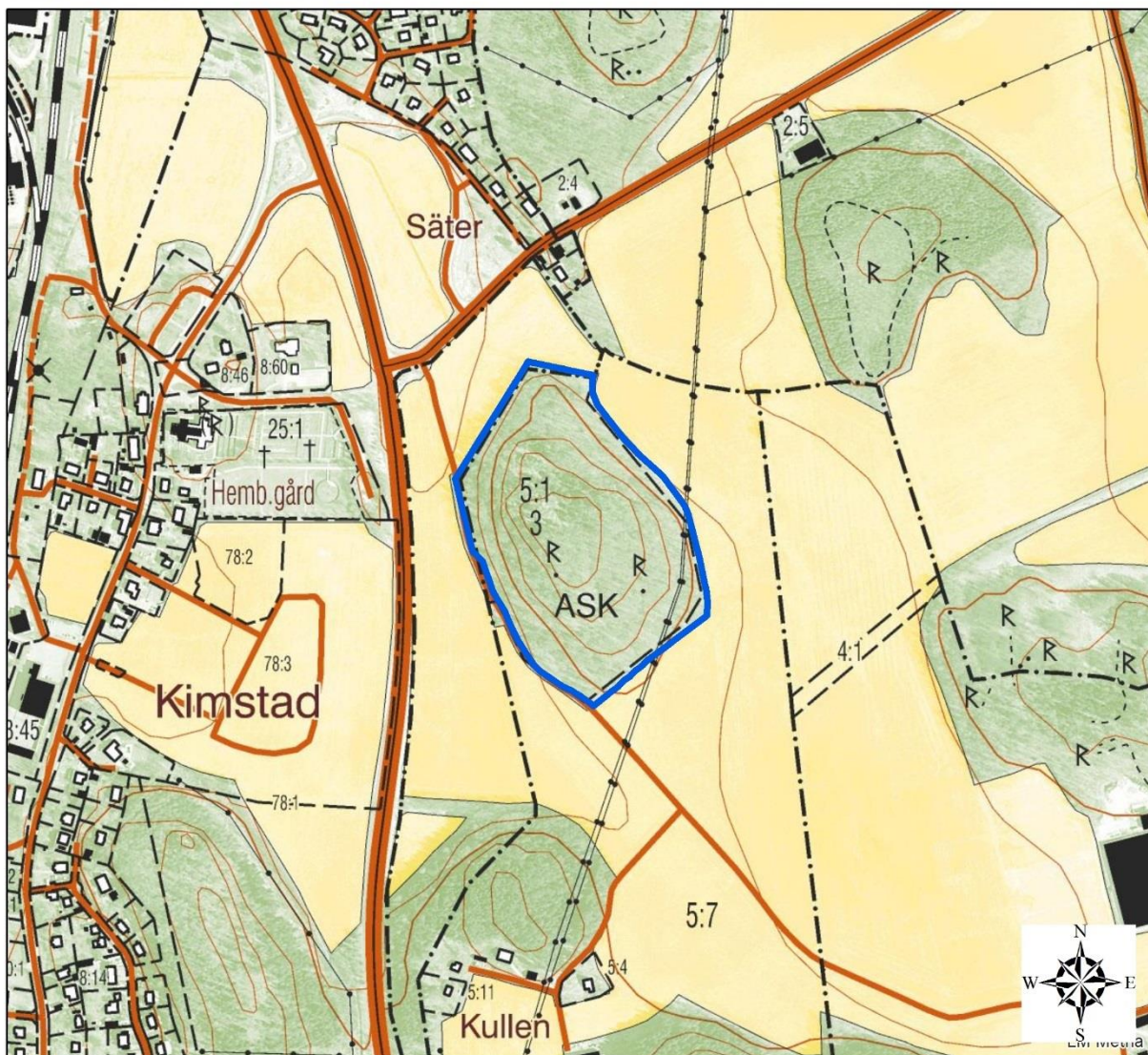
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,25 0,5 1 1,5
Kilometer

 Natura 2000-området

Översiktskartan visar att Kimstad ekbacke ligger precis öster om Kimstad tätort.

Ekonomisk karta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 50 100 200 300 400 500
Meter

 Natura 2000-området

Fastighetskartan visar yttergränserna för området.

Länsstyrelsen Östergötland

Natura 2000-områdets avgränsningar och Naturreservatets avgränsningar

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan
0 50 100 200 300 400 500
Meter

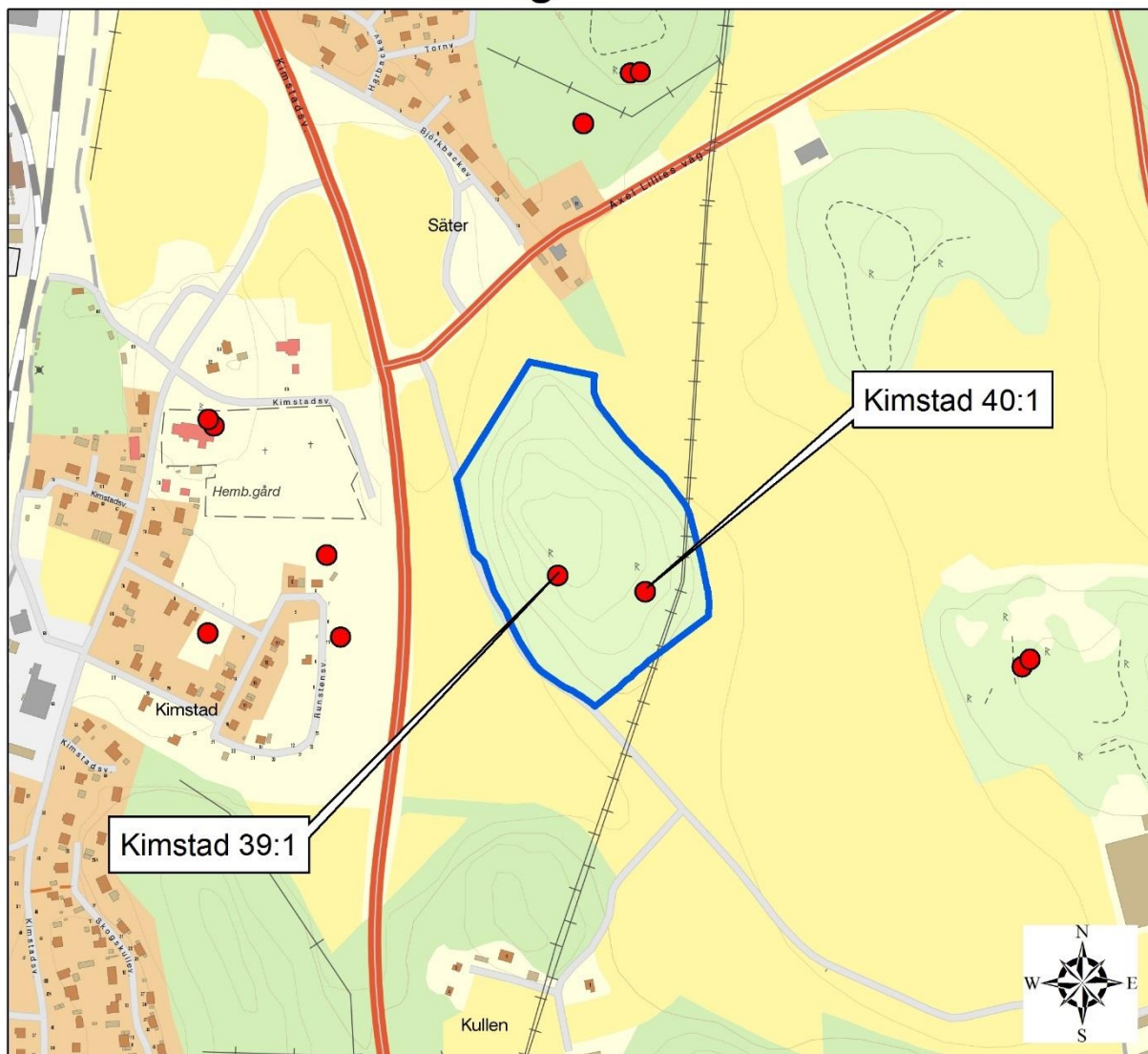

Natura 2000-området

9070 Trädklädd betesmark ..... 6,1 ha

Flygbilden visar naturtypens utbredning.

Forn- och kulturlämningar

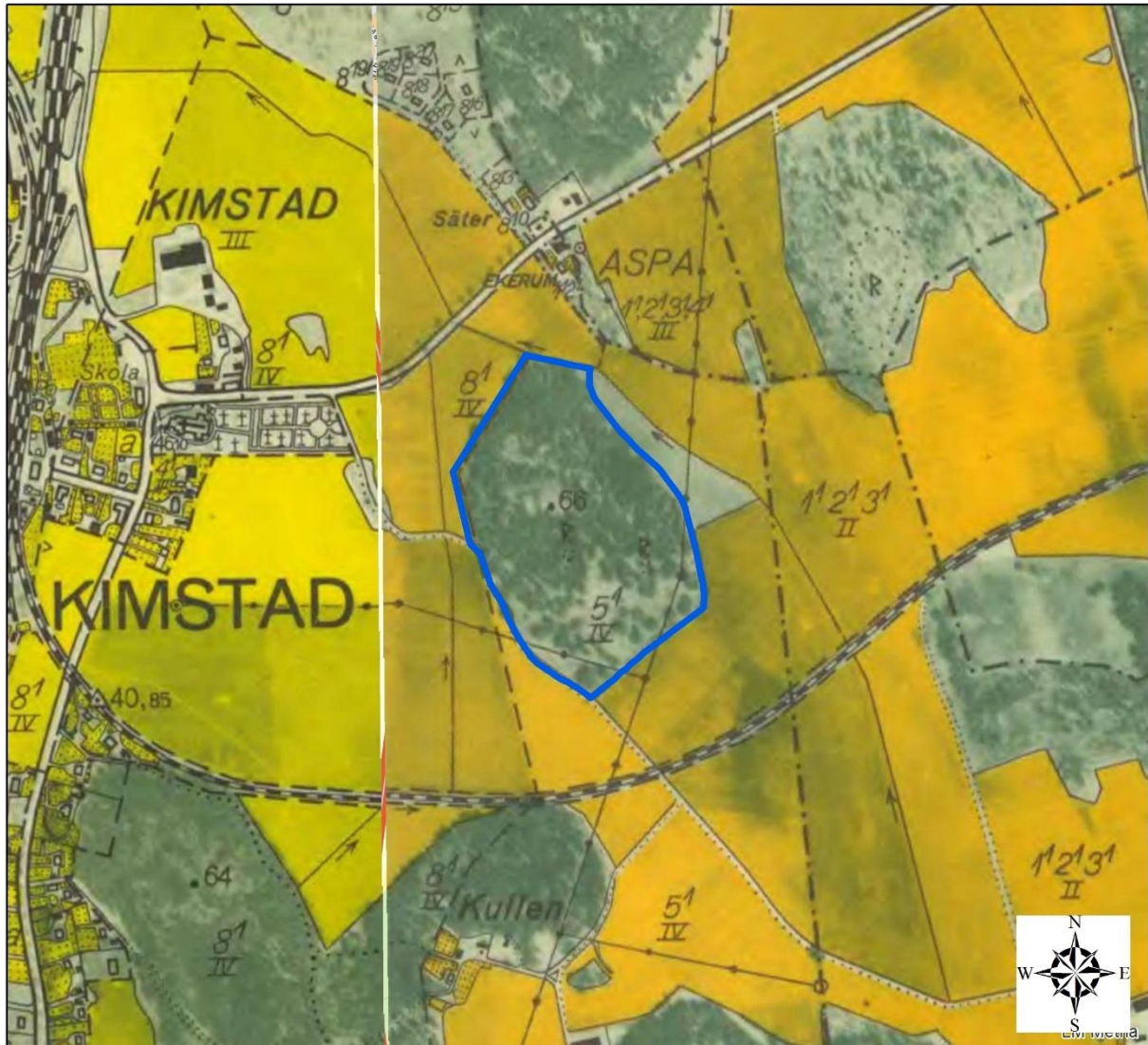
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan
0 50 100 200 300 400 500
Meter

 Natura 2000-området

 RAÄ Fornlämningar (FMIS) punkt

Det finns två kända forn- och kulturlämningar i området.

Ekonomisk karta från 30- och 40-talet

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan
0 50 100 200 300 400 500
Meter

 Natura 2000-området

Den ekonomiska kartan från 30- och 40-talet visar att området sett likande ut under en längre tid.

Länsstyrelsen Östergötland

Häradscharta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 50 100 200 300 400 500
Meter

 Natura 2000-området

Häradschartan, från slutet av 1800-talet, visar att området varit något mer öppet men trädklätt av lövträd. Observera att kartan ligger något förskjutet i förhållande till yttergränsen.

Gul mark är åker, grön är slätteräng, vit är utmark (skog och hagmark) och blågrön är vatten. Små stjärnor visar var marken är barrträdsklädd och små ringar var den är lövträdsklädd.